

УДК 343.985.4

В. В. Коваленко

ОРГАНІЗАЦІЯ Й ТАКТИКА ОГЛЯДУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ТА БОЄПРИПАСІВ НА МІСЦІ ЇХ ВИЯВЛЕННЯ

Статтю присвячено розгляду організаційних і тактичних аспектів огляду вогнепальної зброї та боєприпасів на місці їх виявлення в межах проведення таких слідчих (розшукових) дій, як огляд місця події та обшук при розслідуванні незаконного обігу вогнепальної зброї та боєприпасів.

Визначено мету огляду (обшуку). Обґрунтовано доцільність залучення до цих слідчих (розшукових) дій спеціаліста-баліста. Звернуто увагу на необхідність суворого дотримання правил безпеки при поводженні зі зброєю та боєприпасами. Надано рекомендації щодо фіксації в протоколі відповідної слідчої (розшукової) дії та упакування виявленої зброї та боєприпасів.

Ключові слова: *вогнепальна зброя, боєприпаси, спеціаліст-баліст, огляд місця події, обшук, протокол.*

Постановка проблеми. Одним з факторів, що впливають на погіршення криміногенної ситуації в Україні, є значне збільшення в незаконному обігу вогнепальної зброї та боєприпасів, які із зони проведення бойових дій на сході нашої країни потрапляють на іншу її територію.

Така зброя та боєприпаси можуть бути виявлені співробітниками правоохоронних органів як під час їх транспортування автомобільним або пасажирським залізничним транспортом, так і під час зберігання в спеціально обладнаних схованках у квартирах, житлових будинках, гаражах, приміщеннях господарсько-побутового призначення, виробничих та складських приміщеннях підприємств, установ, організацій тощо, зокрема занедбаних та покинутих. Найчастіше це пістолети та автомати, рідше – кулемети та гранатомети. Серед боєприпасів – набої до ручної стрілецької вогнепальної зброї, ручні гранати, міни тощо.

При виявленні зброї та боєприпасів залежно від обставин конкретного кримінального провадження зазвичай проводяться такі слідчі (розшукові) дії, як огляд місця події або обшук, під час яких виявлені предмети мають бути оглянуті, належним чином упакувані й вилучені.

Як показує вивчення слідчої практики, при виявленні одного або декількох екземплярів вогнепальної зброї чи боєприпасів у слідчих труднощів зазвичай не виникає. Однак у випадках одночасного виявлення значної кількості різної зброї та боєприпасів слідчі часто припускаються суттєвих помилок організаційного та тактичного характеру, що призводить до втрати криміналістично значущої інформації.

Узагальнення результатів вивчення протоколів оглядів місць події (обшуків) у кримінальних провадженнях за фактами незаконного обігу вогнепальної зброї та боєприпасів, що розслідували слідчі Національної поліції в Луганській та Сумській областях показує, що у 84% випадків ці слідчі (розшукові) дії здійснювалися без залучення спеціаліста-баліста, у 43% випадків у протоколах не зазначалося розташування знайденої зброї щодо предметів навколишньої обстановки, у 36 % випадків не зазначалася наявність патрона в

патроннику, наявність та кількість патронів у магазині, у 26% випадків зброя упакувалася не належним чином, що могло призвести до пошкодження чи втрати слідів на ній. Наведені недоліки вказують на необхідність удосконалення існуючих криміналістичних рекомендацій щодо огляду вогнепальної зброї та боєприпасів під час проведення огляду місця події (обшуку) при розслідуванні зазначеного виду злочинів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні засади проведення слідчого огляду та обшуку при розслідуванні злочинів було розроблено в працях В. П. Бахіна, Р. С. Белкіна, В. Д. Берназа, А. Ф. Волобуєва, В. Г. Гончаренка, І. В. Гори, В. А. Журавля, А. В. Іщенка, В. О. Коновалової, В. К. Лисиченка, Є. Д. Лук'янчикова, О. В. Одерія, В. М. Стратонова, В. Ю. Шепітька та багатьох інших науковців.

Питання використання спеціальних знань під час проведення слідчих (розшукових) дій при розслідуванні незаконного обігу вогнепальної зброї та боєприпасів були предметом дослідження в роботах таких авторів, як П. Д. Біленчук, Д. Ю. Гамов, С. М. Колотушкін, Б. М. Комаринець, А. В. Кофанов, М. П. Молібога, Е. О. Разумов, В. А. Ручкін та ін., якими, серед іншого, сформовано рекомендації щодо огляду зброї та боєприпасів на місці їх виявлення. Однак низка положень, викладених у наявних рекомендаціях, з урахуванням реалій сьогодення потребують уточнення та удосконалення.

Формування цілей. Метою цієї статті на основі вивчення слідчої практики, а також наукових та методичних публікацій є удосконалення організації й тактики огляду вогнепальної зброї та боєприпасів на місці їх виявлення при розслідуванні незаконного обігу вогнепальної зброї та боєприпасів.

Виклад основного матеріалу. Вогнепальна зброя – це пристрій, призначений для ураження цілей снарядами в заданому напрямку, що одержують направлений рух у стволі (за допомогою сили тиску газів, які утворюються в результаті згоряння метального заряду) та мають достатню кінетичну енергію для ураження цілей, що знаходяться на відстані.

За рахунок значної кінетичної енергії та надійності найбільшу небезпеку становить бойова вогнепальна зброя – зброя, призначена для вирішення бойових та оперативно-службових завдань (спеціально створена для озброєння армій та інших воєнізованих підрозділів: гвинтівки, карабіни, автомати, кулемети, пістолети, револьвери тощо).

Боєприпаси – це багатоелементні за своєю конструкцією пристрої одноразової дії, призначені для ураження об'єктів через постріл з вогнепальної зброї або вибуху. За призначенням поділяються на патрони до стрільцької вогнепальної зброї та вибухові пристрої (міни, гранати тощо).

Слідчі та співробітники оперативних підрозділів зазвичай певною мірою володіють спеціальними криміналістичними знаннями, однак, найчастіше їх практичних навичок щодо поводження з виявленими вогнепальною зброєю та боєприпасами, їх оглядом та вилученням не достатньо. Тому при розслідуванні злочинів цієї категорії потрібним є використання спеціальних знань відповідних обізнаних осіб.

Однією з процесуальних форм використання спеціальних знань у слідчих (розшукових) діях є залучення спеціаліста, що сприяє правильній фіксації всіх обставин на місці події, уможливує здійснення повного комплексу досліджень слідів та речових доказів, виявлених на місці події, для повного та швидкого розкриття злочину [3, с. 203].

На сьогодні експертна служба МВС України стала цивільною організацією й займається переважно проведенням судових експертиз. Відповідно до Інструкції «Про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події» [4] спеціалізована пересувна лабораторія Експертної служби МВС (а відповідно й закріплені за нею фахівці) може залучатися до участі в проведенні ОМП у кримінальному провадженні в разі виникнення об'єктивних обставин, пов'язаних зі вчиненням: убивства або умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого із застосуванням вогнепальної зброї; розбійного нападу із застосуванням вогнепальної зброї з постраждалими особами; звалтування неповнолітньої чи неповнолітнього, малолітньої чи малолітнього або таке, що спричинило особливо тяжкі наслідки; дорожньо-транспортної пригоди, під час якої загинуло двоє й більше осіб або госпіталізовано до медичних закладів п'ятеро й більше осіб; пожежі, під час якої загинуло двоє й більше осіб або госпіталізовано до медичних закладів п'ятеро й більше осіб; вибуху, загрози вибуху або виявлення саморобних вибухових пристроїв.

За фактами вчинення інших злочинів (кримінальних правопорушень) спеціалізована пересувна лабораторія залучається за письмовим клопотанням керівника органу досудового розслідування або особи, яка виконує його обов'язки, згідно з пунктом 2 розділу III цієї Інструкції.

Водночас у слідчих підрозділах Національної поліції України введено посади інспекторів-криміналістів, які відповідно до своїх посадових обов'язків беруть участь у слідчих (розшукових) діях як спеціалісти. Однак викликає сумніви компетентність таких спеціалістів щодо їх участі в оглядах місця події та обшуках у провадженнях, пов'язаних з розслідуванням незаконного обігу вогнепальної зброї та боеприпасів. Тому, на наш погляд, до участі в оглядах та обшуках при розслідуванні цього виду злочинів доцільно залучати як спеціалістів співробітників НДЕКЦ МВС України, які спеціалізуються на проведенні судово-балістичних експертиз.

Правовий статус спеціаліста урегульований статтею 71 КПК України.

Метою слідчого огляду (обшуку) у кримінальних провадженнях, пов'язаних з розслідуванням незаконного обігу вогнепальної зброї та боеприпасів є: отримання вихідної інформації для висування версії про походження зброї та боеприпасів, способи їх переміщення та зберігання, осіб, які вчинили злочин; виявлення слідів осіб, причетних до незаконного обігу вогнепальної зброї та боеприпасів; фіксація та вилучення виявленої вогнепальної зброї та боеприпасів; з'ясування обставин учинення злочину; одержання даних про осіб, які можуть надати інформацію про обставини

вчинення злочину; установлення обставин, що сприяли вчиненню злочинів тощо.

При отриманні інформації щодо зберігання вогнепальної зброї або боєприпасів у спеціально обладнаній схованці слід мати на увазі, що ця схованка може бути замінована. Тому при відшуканні схованки та проникненні до неї потрібно залучити спеціалістів-вибухотехніків.

Як відомо, слідчий огляд складається з двох стадій – статичної й динамічної [5, с. 10]. Під час статичної стадії треба зафіксувати місце виявлення зброї (на якому боці лежить зброя, у який бік направлений ствол, виміряти відстань від зброї до не менше ніж двох постійних орієнтирів; здійснити оглядову та вузлову фотозйомку так, щоб окрім самої зброї в кадр потрапили найближчі предмети навколишньої обстановки.

Під час динамічної стадії здійснюється безпосередній огляд виявленої зброї, а також детальна фотозйомка кожного її екземпляра. На детальних фотознімках має бути видно положення окремих частин і деталей зброї – затвора, курка, запобіжника тощо.

При огляді зброї слід мати на увазі, що вона може бути заряджена й перебувати на бойовому взводі. Тому насамперед потрібно суворо дотримуватися заходів безпеки, щоб не спричинити випадковий постріл, і виконувати цю роботу має спеціаліст-баліст.

Брати зброю при огляді слід двома руками, упевненими рухами, не допускаючи її падіння й спрацювання ударно-спускового механізму, що може призвести до випадкового пострілу. При цьому важливо не пошкодити сліди, що можуть бути на поверхні зброї (сліди рук, текстильні волокна, волосся, сліди крові, речовина мозку, сліди запаху тощо) та не залишити свої. Тому спеціаліст-баліст має працювати в гумових рукавичках та брати зброю за ті частини, на яких зазвичай не залишаються придатні для ідентифікації сліди рук. Це можуть бути рифлені частини рукоятки, кожух-затвору, ремені, антабки тощо.

При безпосередньому огляді зброї також потрібно дотримуватися певних запобіжних заходів: не торкатися спускового гачка, тримати зброю стволом вгору, не кидати на підлогу. Поняті та інші учасники слідчої (розшукової) дії не повинні стояти проти ствола зброї. Заборонено вводити будь-які предмети в канал ствола зброї. До низу ствол опускати не можна – щоб з нього не висипалися незгорілі порохинки.

Не слід піднімати короткоствольну зброю введеним в її ствол або спускову скобу металевим стержнем, олівцем або іншим предметом, оскільки це може призвести до падіння зброї, забруднення каналу ствола й утворення в ньому нових слідів, висипання з каналу ствола незгорілих порохинок тощо.

Усі маніпуляції зі зброєю слід здійснювати над чистим аркушем білого паперу достатнього розміру.

При огляді зброї забороняється її розбирати, перевіряти взаємодію деталей, здійснювати постріли.

У криміналістичній літературі трапляються рекомендації щодо розряджання зброї, яка оглядається лише після виявлення на її поверхні та

фіксації слідів рук, мікрОВОЛОКОН тощо [6, с. 129]. На наш погляд, для дотримання заходів безпеки при поводженні зі зброєю вона спочатку має бути розряджена, а вже потім оглядатися на предмет виявлення зазначених слідів. Як уже наголошувалося, при виконанні таких дій спеціаліст-баліст має вжити заходів для запобігання пошкодження слідів, що можуть бути на поверхні зброї.

При цьому пістолет треба взяти за рукоятку однією рукою, а великим пальцем іншої відвести фіксатор і прийняти в долоню магазин. Потім, тримаючи пістолет за рукоятку, вимкнути запобіжник (якщо він був увімкнений) після чого великим і вказівним пальцями іншої руки повільно відвести кожух-затвор у крайнє заднє положення. Якщо при цьому чути клацання, то, значить, пістолет не перебував на бойовому взводі (про що зазначається в протоколі). Після того як патрон з патронника буде вилучено, а патронник оглянуто, затвор треба плавно повернути в переднє положення, курок плавно спустити з бойового взводу й увімкнути запобіжник (установити ударно-спусковий механізм на запобіжний взвод).

Перш ніж піднімати автомат від нього потрібно від'єднати магазин. Потім автомат треба взяти за антабку, розташовану під цівкою, не відриваючи приклад від підлоги або іншої твердої опори, і утримуючи стволом до гори під кутом близько 45° вимкнути запобіжник (якщо він був увімкнений) і відвести затворну раму в крайнє заднє положення. Після вилучення патрона з патронника й огляду патронника затворну раму потрібно плавно відпустити й увімкнути запобіжник.

Лише після розрядження зброї можна розпочинати огляд її поверхні для виявлення слідів рук, мікрочасток тощо. При цьому виймаються патрони з магазину, які оглядаються та перелічуються.

Огляд каналу ствола зброї здійснюється, щоб виявити на його внутрішній поверхні слідів пострілу (нагару, незгорілих порошинок), мастила, наявності сторонніх часток (пилу тощо).

Не можна погодитися з авторами, які у виняткових випадках, коли немає можливості негайно відправити зброю на експертизу, для запобігання корозії каналу ствола допускають можливість протирання його клаптиками чистої білої тканини до повного зникнення нальоту мастила та кіптя, після чого пропонують змастити зброю [1, с. 239; 2, с. 157]. На наш погляд, після вилучення зброю слід направити на експертизу якнайшвидше. Протирати ж канал ствола категорично забороняється, оскільки це може спричинити зміни мікрорельєфу полів нарізів та зробить неможливим вирішення експертом питань щодо обставин здійснення пострілу.

Зброю оглядається також для фіксації маркувальних позначень, установлення наявності будь-яких ушкоджень, відсутності частин і т. п. При цьому слід звернути увагу на ідентичність заводського порядкового номера на різних деталях конкретного екземпляра зброї.

При огляді вогнепальної зброї в протоколі огляду місця події (обшуку) фіксується: місце виявлення зброї; на якому боці вона лежить; яке розташування осі ствола; вид зброї (пістолет, автомат тощо), її система, модель і калібр; видимі зовнішні дефекти (ум'ятини, тріщини, погнутості

тощо) за наявності; ознаки ремонту зброї; сліди папілярних візерунків, крові, волосся, мозкової речовини, кіптяви та інших речовин на поверхні зброї; положення курка (спущений, на бойовому або запобіжному взводі); позначення (найменування, заводський порядковий номер, рік випуску, заводські або фірмові знаки заводу виробника тощо); наявність (відсутність) патрона в патроннику; наявність (відсутність) патронів у магазині (за наявності останніх указується їх кількість, маркувальні позначення, а також ознаки осічок на патронах); кількість і напрямки нарізів у каналі ствола; стан каналу ствола (наявність мастила, іржі, порохового нагару, незгорілих або напівзгорілих порошинок, сторонніх часток тощо); наявність запаху згорілого пороху.

Перш ніж упакувати вогнепальну зброю треба ще раз переконатися, що вона (кожен її екземпляр) не заряджена. У випадку, якщо в патроннику знаходиться патрон і його неможливо витягти між бійком і капсюлем або між курком та ударником (залежно від виду зброї), потрібно розмістити прокладку зі шкіри або іншого еластичного матеріалу достатньої товщини, після чого плавно спустити курок і ввімкнути запобіжник.

Для запобігання випадання з каналу ствола незгорілих порошинок, а також потрапляння до нього сторонніх предметів або речовин дульний зріз ствола потрібно обернути аркушем білого чистого паперу, обв'язавши його навколо ствола ниткою.

Одиночні екземпляри зброї слід упаковувати в щільний папір, край якого заклеїти, опечатати та зробити на поверхні пояснювальний запис щодо місця та дати виявлення зброї, її марки та моделі, заводського порядкового номера тощо та проставити підписи слідчого, понятих і спеціаліста.

Якщо в ході огляду на поверхні зброї виявлено сліди папілярних узорів, то її потрібно упаковувати в картонний або дерев'яний ящик, закріпивши так, щоб не пошкодити ці сліди.

Магазини та патрони, виявлені разом зі зброєю, упаковуються аналогічним чином.

У випадках, коли в схованці виявлено значну кількість екземплярів вогнепальної зброю її слід упаковувати в спеціальні ящики, призначені для упакування та транспортування зброї військовими формуваннями та силовими структурами, які доцільно узяти із собою ще на стадії підготовки до проведення слідчої (розшукової) дії. Перед упакуванням до кожного екземпляра зброї має бути прикріплена бирка, на якій указують: найменування та заводський порядковий номер зброї; де, коли, під час якої слідчої (розшукової) дії її виявлено. Надпис засвідчується підписами слідчого, понятих та спеціаліста.

Ящики зі зброєю мають бути надійно закриті. Через замки протягується шпигат, на кінці якого кріпиться бирка з пояснювальними записами, засвідченими підписами слідчого й понятих.

Якщо зброя в схованці на момент виявлення знаходилася в таких ящиках потрібно вивчити та зафіксувати зміст наявного на них маркування,

а також оглянути їх внутрішні та зовнішні поверхні на предмет виявлення слідів рук, нашарувань ґрунту, мастила, мікрОВОЛОКОН тощо.

При огляді ручних гранат і запалів до них, протипіхотних мін тощо, щоб запобігти випадковому вибуху потрібно суворо дотримуватися правил безпеки. Такий огляд слід здійснювати лише за участю спеціаліста-вибухотехніка, який після фіксації місцезнаходження гранати має викрутити з неї запал. Дальший огляд гранати може здійснюватися лише після цієї процедури.

При огляді ручної гранати потрібно вжити заходів щодо виявлення на її поверхні слідів рук, мікрочасток тощо. Після цього в протоколі огляду (обшуку) зазначається стан її поверхні: колір; наявність, форму та розміри вм'ятин, подряпин, слідів корозії, сторонніх нашарувань тощо; наявність та зміст маркувальних позначень; чи був укручений у різьбове з'єднання запал, чи замість нього знаходилася пластмасова заглушка тощо. Так, наприклад, на ручній гранаті Ф-1 на її боковій поверхні зазначається номер партії і шифр заводу-виробника. На донній частині - індекс виробу, шифр вибухової речовини, рік спорядження та номер заводу, на якому було споряджено гранату.

При огляді запалу відзначається його форма, розміри, наявність чеки, маркувальних позначень, які проставляються на скобі фарбою (номер партії) і клеймуванням (номер заводу-виготовлювача, рік виготовлення, тип запалу).

Якщо боеприпаси були виявлені в штатному ящику, то в ньому може знаходитися опис боеприпасів, які зберігалися в цьому ящику до викрадення. В описі, за підписом командира підрозділу, зазначаються найменування, виробничі дані на боеприпаси та їх кількість.

На боковій стінці штатного ящика є графарет, який має такі дані: калібр патрона, зразок кулі, метал гільзи; кількість патронів у ящику; номер партії патронів і номер заводу-виробника; місяць і рік виготовлення патронів; марка пороху. У ящику зі спорядженими магазинами може бути наявним графік переспорядження магазинів, підписаний командиром підрозділу.

Уся ця інформація може бути використана для висування версій щодо місяця викрадення боеприпасів.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що огляд вогнепальної зброї та боеприпасів на місці їх виявлення має здійснюватися під час таких слідчих (розшукових) дій, як огляд місця події та обшук (залежно від обставин конкретного кримінального провадження), з дотриманням відповідних заходів безпеки та залученням спеціаліста-баліста й спеціаліста-вибухотехніка.

Використані джерела:

1. Ищенко Е. П. Криминалистика: Учебник / Е. П. Ищенко, А. А. Топорков. Изд. 2-е, испр. и доп. / Под ред. доктора юридических наук, профессора Е. П. Ищенко - М. : Юридическая фирма «КОНТРАКТ», «ИНФРА-М», 2006. - 748 с.

2. Криміналістика (криміналістична техніка) : Курс лекцій / П. Д. Біленчук, А. Г. Гель, М. В. Салтєвський, Г. С. Семаков. - К. : МАУП, 2001. - 216 с.

3. Лук'янчикова В. Є. Взаємодія працівників поліції (слідчого, оперативного працівника) з працівниками експертної служби МВС України при проведенні огляду у кримінальних провадженнях, пов'язаних з незаконним обігом вогнепальної зброї / В. Є. Лук'янчикова, Б. Є. Лук'янчиков // Діяльність підрозділів карного розшуку щодо протидії злочинному обігу вогнепальної зброї в Україні в сучасних умовах : матер. постійн. діюч. методол. семінару (м. Миколаїв, 3-4 червня 2016 рік) ; упоряд. к.ю.н., проф. Б. І. Бараненко. – Суми: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2016. – С. 201-208.

4. Наказ МВС України від 05.11.2016 № 1339 «Про затвердження Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події», Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 06 листопада 2015 року за № 1392/27837. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>

5. Разумов Э. А. Осмотр места происшествия : справочно-методическое издание / Э. А. Разумов, Н. П. Молибога. - К. : РИО МВД Украины, 1994. - 672 с.

6. Справочник следователя. Осмотр места происшествия / Под ред. А. И. Попова. - М. : ЦОКР МВД России, 2010. - 304 с.

Стаття надійшла до редколегії 10.03.2017

Коваленко В. В. Организация и тактика осмотра огнестрельного оружия и боеприпасов на месте их обнаружения

Статья посвящена рассмотрению организационных и тактических аспектов осмотра огнестрельного оружия и боеприпасов на месте их обнаружения в рамках проведения таких следственных (розыскных) действий, как осмотр места происшествия и обыск при расследовании незаконного оборота огнестрельного оружия и боеприпасов.

Определено цель осмотра (обыска). Обосновано целесообразность и необходимость привлечения к проведению данных следственных (розыскных) действий специалиста-баллиста. Обращено внимание на необходимость строгого соблюдения правил безопасности при обращении с огнестрельным оружием и боеприпасами. Усовершенствовано рекомендации по фиксации в протоколе соответствующего следственного (розыскного) действия и упаковке обнаруженного огнестрельного оружия и боеприпасов.

Ключевые слова: *огнестрельное оружие, боеприпасы, специалист-баллист, осмотр места происшествия, обыск, протокол.*

Kovalenko V. Organization and Tactics of Inspection of Firearms and Ammunition at Places of Their Detection

The article is devoted to the organizational and tactical aspects of the inspection of firearms and ammunition at the places of their detection in the framework of conducting an inspection of the crime scene and a search during the investigation of illicit trafficking of firearms and ammunition.

It is noted that the hostilities in the east regions of the country are among the main causes of illegal spread of firearms and ammunition in Ukraine. Such weapons can be detected by law enforcement during its transportation by road or passenger rail, during its storage in specially equipped caches in apartments, homes, garages, indoor household purposed and industrial buildings, warehouses of enterprises, institutions,

organizations, etc., including neglected and abandoned ones. Mostly these are pistols and automatic guns, less often - machine guns and grenade launchers. Among ammunition - ammunition for handheld firearms, hand grenades, mines and so on.

Upon detection of weapons and ammunition, depending on the circumstances of the criminal proceeding, an inspection of the crime scene and a search are usually held, during which named objects are to be inspected, properly packaged and withdrawn.

Stated, that the purpose of inspection of the crime scene and search in the proceedings about illicit traffic of firearms and ammunition are: obtaining baseline information for suggesting versions about the origin of weapons and ammunition, methods of their travel and storage, the perpetrators of the crime; detecting traces of persons involved in the illicit traffic of firearms and ammunition; fixing and extracting discovered firearms and ammunition; clarifying the circumstances of the offense; obtaining data on persons who can provide information about the circumstances of the offense; establishing the circumstances that contributed to the commission of crimes and so on.

The necessity of involving ballistics specialist to these investigational (search) actions is proved. Attention is paid to the need for strict adherence to safety rules when dealing with weapons and ammunition. The features and the sequence of inspection of firearms and ammunition are reviewed. The recommendations for protocolling and packing discovered weapons and ammunition are given.

Key words: *firearms, ammunition, ballistics specialist, inspection of the crime scene, search, protocol.*

УДК 343

**В. Р. Кравець,
М. Ю. Веселов,
А. В. Потапенко**

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ СЕРЕД ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ

У статті приведено кримінологічний аналіз сучасного стану злочинності людей похилого віку. Досліджено особливості кримінально-правового попередження злочинності серед людей похилого віку, а також значення похилого віку для призначення особі кримінального покарання та його відбування. Сформульовано низку рекомендацій, спрямованих на удосконалення кримінального та кримінально-процесуального законодавства України у сфері попередження злочинності людей похилого віку.

Ключові слова: *вік, злочинність, кримінальна відповідальність, особи похилого віку, попередження злочинності.*

Постановка проблеми. За даними Генеральної прокуратури України (згідно з Єдиним звітом про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за січень – листопад 2016 року [1]) серед загальної кількості осіб, яким було повідомлено про підозру, люди віком понад 60 років (на час учинення кримінального правопорушення) становлять 2,48%. Кількість тяжких та особливо тяжких злочинів у цій категорії осіб становить 23,98%. Від загальної кількості тяжких та особливо тяжких злочинів, які вчинені всіма віковими категоріями, відсоток таких кримінальних правопорушень, скоєних особами похилого віку, становить 1,76%. Перше ж місце серед кримінальних